

κῶν τῆς Πατριαρχικῆς ἐκκλησίας μὲ τὰ πορφυρᾶ τῶν ἱμάτια, ἱερεῖς οἵτινες εἶχον δράμειν ἀπὸ τὰ θυσιαστήρια μὲ τὰ ἱερατικά τῶν ἄμφια εἰς τὸ μέσον τῆς λειτουργίας· καὶ δεσποίνας ἡμισενδυμένας, τινὰς δὲ καὶ ἀνυποδῆτους. Ἄπαντες οὗτοι, τοὺς ὁποίους οἱ ἀμοιβαῖοι τῶν κινδύνοι εἶχον συναΐξειν ἐνταῦθα ὡς εἰς τόπον ἀσφαλείας, ἐπροσεύχοντο γονυκλιτεῖς, εἰς ἕκαστος τὰ στήθη κτυπῶν καὶ ἀκαταπαύστως κράζων, Misericordia meu Dios.

Ἄξιός μάλιστα περιεργείας μεταξὺ τοῦ πλήθους ἦτο γηραλέος τις σεβάσμιος ἱερεὺς, φορεμένος, ὁ ὁποῖος στοχάζομαι ὅτι εἶχε διασωθῆν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου Παύλου. Ἀδιακόπως περιεφέρετο τῆδε κίκεῖσε μεταξὺ τοῦ λαοῦ, εἰς μετάνοιαν αὐτοὺς προτρέπων, καὶ προσπαθῶν νὰ τοὺς παρηγορῇ. Μὲ τὰ δάκρυα, ἐκρέοντα κρουνηδόν, ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς ὅτι αἱ ἁμαρτίαι τῶν παρώξυναν τὸν Ὑψιστον, ἀλλ' ὅτι ἡ ὑπερευλογημένη Παναγία ἤθελε πρεσβεύσειν ὑπὲρ αὐτῶν, ἂν ὀρθῶς τὴν ἐπεκαλοῦντο. Πάμπολλοι δὲ περιεκύκλωσαν αὐτὸν, προθύμως ζητοῦντες τὴν εὐλογίαν του, καὶ μακάριος ἐλογίζετο ὅποιος ἀρχετὰ εἰς αὐτὸν ἐπλησίαζεν, ὥστε νὰ ἐγγίξῃ τὸ ἄκρον τοῦ ἱματίου του· ἄλλους παρστήρησα μὲ σταυροὺς καὶ εἰκόνας ἁγίων εἰς τὰς χεῖρας, τὰ ὁποῖα πολλοὶ ἔτρεχον ν' ἀσπασθῶσι· καὶ εἰς ἐμὲ δὲ τὸν ἴδιον ἀγαθός τις Ἴρλανδὸς προσέφερε τὴν εἰκόνα τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου. Θέσμα ἐλεεινότερον δὲν παρέστη ποτὲ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου. Τὰ δάκρυα, οἱ ὀδυρμοὶ, οἱ πικρότατοι ἀναστεναγμοὶ τῶν, ἤρχον καὶ πετρίνους καρδίας νὰ διαλύσωσιν. Ἐργονάτισα μεταξὺ αὐτῶν, καὶ προσευχήτην ἐνθέρμως, καθὼς οἱ λοιποὶ, εἰς τὸ μέγα ὄν, τοῦ ὁποίου εἶναι τόσον ἀπόκρυσφοὶ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοί.

Ἐπεται ἡ συνέχεια.

ΤΙ ΕΣΤΙΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ;

Ἡ ΕΡΩΤΗΣΙΣ αὕτη φαίνεται ἀπλουστάτη, καὶ ὅμως ὀλιγώτατοι δύνανται ὀρθῶς νὰ τὴν ἀποκριθῶσι. Πᾶς ἄνθρωπος χρειάζεται τριῶν εἰδῶν ἐκπαίδευσιν· μίαν, ἣτις νὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἐπιτήδειον εἰς τὸ ἔργον ἢ τὴν τέχνην του· ἄλλην, ἣτις νὰ διδάξῃ αὐτὸν ὡς ἄνθρωπον καὶ ὡς πολίτην τὰ ἴδια του καθήκοντα, τοῦτέστιν, ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν ἐκπαίδευσιν· καὶ τρίτην, ἀρμοδιαν εἰς πλάσμα Θεοῦ, προωρισμένον εἰς ἀθανασίαν, τὴν θρησκευτικὴν λέγω ἐκπαίδευσιν. Ὅτι δὲ ἐκεῖνο πραγματικῶς εἶναι ὀφελιμώτερον εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὸ ὁποῖον τείνει μᾶλλον εἰς τὴν εὐδαιμονίαν του, κἀνεὶς δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὸ ἀρνηθῇ. Μ' ὄλον τοῦτο, οἱ ἄνθρωποι γενικῶς ἄλλως πῶς ἐκαλαμβάνουσι τὴν λέξιν ὀφελιμον, ἐννοοῦντες δι' αὐτῆς ὄχι τὸ μᾶλλον συντεῖνον εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τινὸς, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον συντεῖνον εἰς τὸ πλουτίζειν αὐτόν· ὅθεν καλοῦσι μὲν χρήσιμον καὶ ὀφελιμωτάτην τὴν μάθησιν τέχνης τινὸς, τὴν μερικὴν δηλ. ἐκπαίδευσιν· ἄλλὰ τὸν χρόνον, ὅσος δαπανᾶται εἰς τὴν γενικὴν ἐκπαίδευσιν, τὴν ἠθικὴν, λέγω, πολιτικὴν ἢ θρησκευτικὴν, τὸν λυποῦνται ὡς ἀπερρώμιμνον καὶ χαμένον, μάλιστα δὲ ἂν ὀπωσοῦν ἐμποδίζῃ τὴν ἄλλην ἐκ-

παίδευσιν, τὴν ὁποίαν ἀποκλειστικῶς ὀνομάζουσι ὀφελιμον· ἤγουν, τὴν ἐκπαίδευσιν, ἣτις ἐνισχύει τὸν ἄνθρωπον νὰ χρηματίζεται. Δυνατὸν ὅμως εἶναι ν' ἰριστεύωμεν ἕκαστος εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἔργον καὶ ἐπάγγελμα, καὶ μ' ὄλον τοῦτο νὰ ἡμεθα ἀμαθέστατοι, ἀθλιέστατοι, καὶ κάκιστοι. Δυνατὸν εἶναι νὰ εὐδοκιμῶμεν εἰς τὸ ἔργον μας μόνον· ἀλλ' οὐδεὶς ἐργάζεται πάντοτε. Ὑπάρχει καιρὸς, τὸν ὁποῖον δαπανῶμεν μὲ τὰς οἰκογενείας μας, καιρὸς, τὸν ὁποῖον δαπανῶμεν μὲ τοὺς φίλους καὶ γείτονας, καὶ σημαντικώτατος καιρὸς, τὸν ὁποῖον δαπανῶμεν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς. Ἄν δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀρῶμεν πῶς νὰ περάσωμεν καλῶς, εἰμεθα εὐκαταφρόνητοι καὶ ποταποὶ, ὅσον καὶ ἂν ὑπερέχωμεν εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν νομικὴν, τὴν ἰατρικὴν, τὴν χημείαν, ἢ εἰς ὁτιδήποτε ἄλλο ἔργον.

Τί δ' ἐνισχύει τὸν ἄνθρωπον νὰ περᾶ καλῶς τὸν καιρὸν τοῦτον; ὄχι βέβαια ἡ μερικὴ περὶ τινὰ τέχνην ἐκπαίδευσιν, ἀλλ' ἡ γενικὴ ἢ ἀναγκαία εἰς ὅλους ἐπίσης, ἤγουν, ἐκείνη, ἣτις, πρῶτον, διδάσκει τὸν ἄνθρωπον τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον χρέη του, ἣτις μορφώνει χαρακτῆρα λογικοῦ ὄντος ἄξιον, ἣτις ἐξασκεῖ αὐτὸν νὰ συλλογίζεται καὶ περὶ ἄλλων, οὐχὶ δὲ μόνον περὶ ἑαυτοῦ.—ἐκείνη, δεύτερον, ἣτις διδάσκει αὐτὸν τὰ πολιτικὰ χρέη, νὰ ὑπακούῃ μὲν τοὺς νόμους πάντοτε, νὰ προσπαθῇ δὲ ὥστε οἱ νόμοι νὰ γίνωνται μ' ὄσσην ἐντέλειαν εἶναι δυνατόν· νὰ καταλαμβάνῃ ὅτι ἡ ἀγαθὴ καὶ δικαία κυβέρνησις δὲν ἐμπορεῖ ν' ἀποβλέπῃ εἰς τὰ συμφέροντα μίᾳς μόνης τάξεως, ἀλλὰ πρέπει νὰ στοχάζεται τὰ συμφέροντα ὅλων ἐπίσης· ὅτι εἰς οἰανδήποτε κοινωνίαν πᾶσα τάξις ἀνθρώπων ὀφείλει νὰ διδῇ καὶ νὰ λαμβάνῃ· καὶ ἴτι, ἂν ἐκάστη ἐπέμενεν εἰς τὸ νὰ ἔχῃ τὰ πάντα κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἀρέσκειαν, σύγχυσις μόνον καὶ ἀναρχία, ἢ φρικώδης τυραννία, ἤθελον ἐπικρατεῖν. Ἐπειδὴ δὲ τῶν πλείστων δεινῶν αἰτία εἶναι ἡ ἀγνοία καὶ οἱ παραλογισμοὶ, πᾶν ὅ,τι μᾶς διδάσκει, τρίτον, νὰ συλλογίζομεθα ὀρθῶς, καὶ μᾶς ἐνισχύει νὰ προφυλαττώμεθα ἀπὸ τὰ τεχνάσματα τῶν κακοβόλων συγγραφέων καὶ ῥητόρων, ἢ τὰς ἀποπλανήσεις τῶν συγκεχυμένας ἐχόντων κεφαλὰς, πᾶν τὸ τοιοῦτον εἶναι μέρος πολυτιμώτατον τῆς ἐκπαίδευσως ἐκάστου, τοῦ ὁποίου μάλιστα τὸ μέγα ὄφελος θάλει νοεῖν ὅταν τις ἀνοίγῃ τὸ στόμα νὰ λαλήσῃ, ἢ τὰ ὦτα ν' ἀκούσῃ. Τελευταῖον δὲ, πᾶν ὅ,τι κάμνει ἐνεργότερον τοῦ ἀνθρώπου τὸν νοῦν, πᾶν ὅ,τι ἐξευγενίζει καὶ καθαρᾶζει τὰς ἰδέας, αἱ ὁποῖαι ἐμβαίνουν εἰς αὐτόν, ἐπαυξάνει καὶ τὴν εὐδαιμονίαν του ὅποταν ἦναι μόνος, καὶ τὴν εἰς ἄλλους πηγάζουσαν ἰδονὴν ἐκ τῆς συναναστροφῆς του. Εἶναι ἄρα ὀφελιμώτατον νὰ μάθῃ ν' ἀγαπᾷ καὶ νὰ καταλαμβάνῃ τὸ καλὸν, τὸ ὠραῖον, εἴτε εἰς τὰ ἄνθη καὶ τοὺς ἀγρούς, τοὺς ποταμούς, τὴν θάλασσαν, καὶ τὸν οὐρανόν· εἴτε εἰς τὰς ὠραίας οἰκοδομὰς, τὰς ὠραίας ζωγραφίας, καὶ τὴν ὠραίαν μουσικὴν· εἴτε εἰς τὰς εὐγενεῖς ἐννοίας καὶ εἰκόνας τῆς ποιήσεως. Τοιαύτη παιδεία καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἀγαθὸν καὶ εὐδαίμονα.